

Igor Ružić

OUT Via Negativa

Slovenska izvedbena skupina Via Negativa već je pokazala koliko joj znači interaktivnost. Svaki od njihovih dosadašnjih projekata u sklopu sedmogodišnjeg plana insceniranja smrtnih grijeha bio je interaktivan na način kako to performans i jest. Ponekad, doduše i malo više, ili se barem na tome pokušalo inzistirati. No, jednostavni poziv na sudjelovanje izrečen na pozornici rijetko pada na zainteresirano tlo u više-manje zamračenom gledalištu. Pozornica je uvijek pozicija moći, ili barem nešto veće moći od šutljivog gledališta, i članovi skupine to znaju čak i kad pokušavaju izmaći uobičajenim pravilima funkcioniranja izvedbene situacije. I ne samo onda kad su namjerno igrali na pozornici Hrvatskog narodnog kazališta, sasvim posebnog simboličkog mjesta, svaki je njihov poziv na interakciju završavao neuspjehom na koji je zapravo i računao. Iznimka je bila predstava „Bi – ne bi“, gdje je ponuđen čisti čulni užitak, ali pod krinkom igre ili pomaganja izvođaču. Kad je, s druge strane, ponuđen konkretni koitus, dobrovoljaca nije bilo, što cementira tezu o pozornici kao prostoru rezerviranom za besmrtnike i pretendente. Nedavna je akcija domaćih kazalištaraca, okupljenih oko inicijative nazvane „Publika za posebne namjene“, također pokušala jednom vrlo jednostavnom intervencijom probiti tu zadanost. Rezultat je, međutim, bio gotovo unisona osuda, unatoč rijetkim glasovima koji su kazališnu aktivnost zagovarali kao, čak i po definiciji, interaktivnu i zajedničku, dakle ne samo igranu nego suigranu.

„Out“, završni grupni performans, jer tako je najlakše opisati format u kojem Via Negativa nastupa, za temu ima oholost. Posljednji od smrtnih grijeha ponovno je tek inicijalni motiv oko kojeg izvođači i autori grade vlastite minijature, više ili manje uklopljene u zajednički rad, koji ponekad nalikuje prezentaciji dramske radionice. Kako u principu nije riječ o glumcima, svaka njihova izvedba drukčije se čita, gotovo kao metateatarsko iskustvo, što oni ne skrivaju, a publika predosjeća. Utoliko, ali i ne samo zbog toga, „Out“ je predstava kojom Via Negativa najviše govori o samom kazalištu, iako naravno ne više od njihovog i dalje najuspješnijeg rada „Viva Verdi“. Kako je tada tema bila lijenost, točnije rad, ali i pitanje umjetničke proizvodnje, ovdje je fokus na njezinoj prezentaciji, načinima kako se u izvedbenoj situaciji manipulira vlastitom pozicijom moći i onima koji su na takvo stanje pristali. Svjesno ili nesvjesno, ili pak po pravilima građanske pristojnosti i ritualnog odlaska u kazalište kao apriorne kulturne misije.

Vjerojatno zato „Out“ ne igra više u polukružnoj dvorani Teatra &TD, nego na velikoj sceni, podignutoj i time publici nedostupnijoj. Također, nije slučajno u predstavi ponovljen trenutak kad zastor u pozadini pozornice pada kako bi otkrio koliko je kazalište, brukovski rečeno, prazni prostor. Ono što Via Negativa želi pokazati, bezobrazno i drsko kako se već usuđuje, je da taj prostor u jednakom omjeru

pune i izvođači i publika, prvi svojom hrabrošću i vještinom, drugi razumijevanjem i pristankom. Nedostatak svake od tih komponenti poništava kazalište, unatoč maštovitom mizanscenu, dekoru, magli, buci i bijesu. Zato je svaka od duhovitih, histeričnih, opakih, besmislenih i nježnih epizoda ove predstave živi zagovor kazališta, sve do trenutka u kojem jedna od posebno agilnih izvođačica otvori bočna vrata i publiku podsjeti da se, doslovno, ne bi trebala „dati zajebavati“. Taj poziv da se iz kazališta izađe, koji, međutim, nije i tjeranje iz kazališta, dolazi nakon što je gotovo sat vremena iskušavana spremnost gledatelja da se nosi s poniženjem gledanja uglavnom besmisla, iako ponekad duhovitog. Međutim, točno je i da svaka od epizoda ponavlja neke od obrazaca kazališta na kakvo se inače pristaje, od lažne provokacije, preko čistog ekshibicionizma, do nemušte improvizacije i običnog čvrgarenja, ili pak trošenja scenskog vremena bez svijesti o tome kao promišljenom konceptu.

Iako nije nimalo ugodna „Out“ je predstava koja bi zbog svega toga trebala biti dio školskog programa, negdje u sedmom ili osmom osnovne. Tako odgojena publika učinila bi kazalište boljim, jer od njega ne bi oholo odustala ili si umislila da je – kazališni kritičar.